

באר

ה"אור החיים הקדוש"

סדר לימוד ב"אור החיים" הקדוש

כתקנת מורינו הגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א

אלימלך בידרמן

שליט"א

כתקנת מורינו הגה"צ רבי

פרשת האזינו פ"ד

באר ה"אור החיים הקדוש"

פרשת האזינו פ"ד

סדר לימוד ב"אור החיים" הקדוש כתקנת מורינו הגאון רבי אלימלך בודרמן שליט"א

המקרא הוא דוקא בזמנו המוגבל לו יום ולא לילה, ודימה תורה שבעל פה לטל כמו שהטל לא מפסיק קיץ וחורף יומם ולילה כמו כן תורה שבעל פה אין לך זמן שאינו זמנה, ואל תקשה שהטל יפריחנו השמש כי אין המניעה מצד הטל:

קציעים וגו'. יתבאר על דרך אומרם בברייתא (מלכ' משלי י) אמר רבי ישמעאל כשמעמידין את האדם בדין אם יש בידו מקרא שואלין ממנו למה לא שנה ואם יש בידו משנה שואלין ממנו תלמוד וכן על זה הדרך, הנה מעומק דברי הברייתא מוכיחים הדברים שמי שיש בידו מקרא אין שואלין ממנו מעשה מרכבה אלא מדרגה אחת כפי יכולתו יותר ממה שטרח שעליו היה לטרוח גדר למעלה מזו, והוא אומר כשעירים וגו' וכרביבים וגו' פירוש כשיעור שימטיר ה' טיפין קטנים על הדשא שהוא קטן וכרביבים שהם טיפין גדולים ועבים עלי עשב שהוא גדול שיכול לסבול כדמיון זה מצות התורה כל אחד כפי כח שיכול להשיג, ויש בזה להקל ולהחמיר להקל על מי שאינו יכול להשיג יותר, ולהחמיר על מי שיכול הרבה ששואלין ממנו הכל ואפילו מעשה מרכבה:

כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלהינו: {ל"ב ג'}

כי פס ה' אקרא. הכוונה כי הדבר אשר אליו יכוין במאמריו הוא שם ה' על דרך אומרם ז"ל (זוהר ח"ג ט"ז): כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה, ועליה הוא אומר יערוף כמטר לקחי שהיא התורה שהיא שמו יתברך ופירש אקרא מלשון יקר:

עוד רמז שהגם שתלה להם עסק התורה בטל ומטר לא תהיה הכוונה בלימוד על זה, אלא לקרות בספר תורת ה', והוא אומרו כי פירוש יהיה טעם שם ה' אקרא פירוש לקרות בתורתו שהיא שמו יתברך כדי שיתן גודל לאלהינו, וזו תקרא תורה לשמה לגדל ולפאר שם כבודו, ואומרו אקרא הוא מה שיעשה כל אחד מהם, או על דרך אומרם ז"ל (פיקונוי זוהר פיקון סט דף קיג.) שנפשות כל עוסקי תורה הם ניצוצי משה ולא דור המדבר לבד אלא עד סוף כל הדורות כל העוסק בתורה כרוך הוא במשה, ולזה כינה עסק התורה של ישראל אליו ואמר אקרא והבן:

עוד ירצה אומרו כי שם ה' וגו' נתינת טעם להנאמר אחר כך שהוא הבו גדל לאלהינו, והוא על דרך מה שאמרו ז"ל (קומ"ט פט יב) בפסוק (פסליס כז ז) יושב תהלות ישראל שלא ישב ה' על כסא התהלות עד שאמרו צבא השמים ברוך ה' אלהי ישראל ולא היה לו נחת רוח כשאמרו לו אלהי שמים וארץ

יערוף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי פשעירם עלי דשא וכרביבים עלי עשב: {ל"ב ב'}

יערוף כמטר לקחי. פירוש על דרך אומרם ז"ל (אבות פ"ג מ"י) אם אין קמח אין תורה וכו', יכוין הכתוב במאמר זה כי כמו שה' נותן מטר לזון ולפרנס כמו כן צריכין הם ללמוד תורה, וזה שיעור הכתוב יטיף כמו שאני מטיף המטר לקחי, וכאלו אמר יערוף לקחי כמטר, שאין הקדוש ברוך הוא שואל מהאדם ללמוד תורה עד שמכין לו כדי פרנסתו, וממוצא דבר אתה למד שאם לא יטיפו מפייהם טיפי תורה אין חפץ ה' לתת מטר, והוא מה שפירשנו במאמר התנא (קס) אם אין קמח אין תורה פירוש אם ראית שאין קמח דע שאין תורה, וטעם שכינה ללימוד תורה לשון זה יערוף, לדמות למעשה המטר שהוא מטיף:

עוד ירמוז כי כדרך שהמטר מניעתו תסובב מיתה להאדם כמו כן מניעת התורה תערפנו, על דרך אומרם (ישע"א יט כ) אם תאבו וגו' ואם תמאנו וגו' חרב וגו', וכפל לומר במלות שונות לקחי אמרתי, כנגד שני תורות תורה שבכתב ותורה שבעל פה, כנגד תורה שבכתב אמר לקחי שה' נתנה מידו ליד משה כתובה באצבע אלהים, והגם שלא נתן אלא עשרת הדברות, בהם כלולים כל מה שכתוב בספר התורה כמאמרם ז"ל (זו"ק ח"ב כ"ג ג):

וכנגד תורה שבעל פה אמר אמרתי שהם דברים שנמסרו במאמר פה אל פה, וכינה לתורה שבכתב מטר ולתורה שבעל פה טל, לפי שהתורה שבכתב היא העיקר ויסוד כל דבר, ותורה שבעל פה הם תיקונים ודקדוקים שאינם מפורשים בה אלא נרמזים, והוא ענין שלקח הכתוב בדמיונה שדימה תורה שבכתב למטר שהוא יסוד ועיקר הכל, ותורה שבעל פה לטל שהוא תיקון והעמדה מה שעשה המטר כמו שהיא תורה שבעל פה לתורה שבכתב:

עוד ירצה על דרך אומרם אנשי אמת (באר פיטכ לו"ט סי' נ"ח) **קס פארו"ט** כי מצות עסק תורה שבכתב אינה אלא ביום ולא בלילה, וכן אמרו בברייתא (מלכ' קומ"ט יט ז) שמשא באותן מ' יום שהיה אצל ה' היה מכיר בין היום ללילה מהלימוד שהיה ה' מלמדו כשהיה מלמדו משנה היה יודע שהוא לילה, ויש טעם בדבר שאין לימוד מקרא בלילה:

ולזה כינה תורה שבכתב למטר שאינו תמיד אלא בימות הגשמים אבל לא בימות החמה, וצא ולמד מה שאירע לרבא (פסניס כ"ז): על שהטריח להוריד גשמים שלא בעתם, כמו כן

(תנמוא זופטיס) שנשבע ה' שיעמוד העולם על המשפט, אבל מצינו לו י"ג מדות שכולם רחמים, ואם נשבע על המשפט מה מקום לרחמים, אכן הסדר הוא על זה הדרך כי מתחילה כשיושב על המשפט הוא מעמיד המשפט על תלו וכשבא להשתלם מתרצה ברחמים ומתפייס בתחנונים, והוא על דרך אומרו (פסלים קמ"ט) צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד בכל מעשיו פירוש כשהוא בא להדריך דבר הוא מדריכו על קו הדין, אבל במעשיו פירוש בשעת מעשה כשבא אדם ומתחנן אל רחום וחנון ירחמהו, והוא אומרו צדיק וישר הוא פירוש צדיק על קו הדין, וכפירוש רש"י במה שאמרו בגמרא (פ"ד ו.) ודילמא נח טריפה הוה ומתרץ תמים כתיב ביה ומקשו ודלמא צדיק בדרכיו תמים במעשיו ופירש (קמ"י) צדיק בדרכיו על פי הדין וכו', וזה בתחלה אבל אחר כך וישר פירוש ישר לפנים משורת הדין כאומרם ז"ל (כ"ח ק"ט) בפירוש פסוק ועשית הישר והטוב (לעיל ו' י"ח ונכ"י ט"ז):

שחת לו לא בניו מומם דור עקש ופתלתל: {ל"ב ה'}

שחת לו לא בניו. פירוש כשמשחיתים דרכם גורמים רעה לעצמם, ומה רעה גורמים לא בניו פירוש שאינם נקראים בני אל חי כאומרם ז"ל (פ"ד י.) כשישראל הולכים בדרכו של מקום נקראים בנים וכשאין הולכים וכו' נקראים עבדים, והוא אומרו שחת לו שלא יקראו בניו של הקדוש ברוך הוא, ואומרו מומם לפי שיש מקום לומר סוף סוף יגיע הדבר לאב מום הבנים ח"ו, לזה אמר מומם פירוש המום מהם בא לא מאבינו כי הוא ברא את האדם ישר, וכמאמר הנביא (ישעי' ס"ג ט) כרם היה וגו' ויעזקהו ויסקלהו ויטעהו שורק וגו' ויקו לעשות ענבים וגו', והוא אומרו מומם פירוש המום מהם בא, ופירוש מום על דרך אומרם ז"ל (סוטה ג.) אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות, שהוא רוח רעה והיא תקרא מום בסוד אומרו (לעיל ט"ז כ) מום רע, והמשכת חלק זה הרע אינו אלא מצד מעשה האדם:

דור עקש ופתלתול וגו'. שאם יהיה עקש לבד, דברי התורה תשים המעקשים למישור, ומי גרם לזה שנשחת היותו עקש ופתלתול פירוש מתחזק בעקשותו, כאשר עינינו רואות בדורות הללו מיני אפיקורסות דרך עקש וכשאדם מישר עקשותיהם הם מתחזקים בארחות עקשים קשים, וזה אובדן מולדת בית:

ואלהי המלאכים, ולזה בא דברו הטוב כאן ואמר הבו גודל ומעלה לדבר זה שאינו חפץ ליקרא אלא אלהינו, והוא אומרו לאלהינו כי באמצעות שקוראים בתורה שהוא שם ה', והוא אומרו כי שם ה' אקרא בזה כשמשבחין העליונים ואומרים ברוך ה' אלהי ישראל שבח זה יש בו גדולה ושבח, מה שאין כן כשאין ישראל עוסקים בתורה ואומרים המלאכים ברוך ה' אלהי ישראל שבח זה גרוע מאד מטה מטה וישתקע הדבר שהרי הם מכחישים חס ושולם כשאין עוסקין בתורתו שבאמצעותה יחס אלהותו עלינו, ורבותינו ז"ל דרשו הרבה דרשות (ספרי) וכפטיש וגו':

הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא: {ל"ב ד'}

הצור תמים פעלו. פירוש לפי שקדם ואמר שעסק התורה יסובב טל ומטר, לזה העיר שאם האדם עסק בתורה ומזונותיו קשים ולחם אין, או שרואה אדם שאין עליו עול תורה ומואס בלומדיה ומודדין לו במדה גסה אכול ושבוע והותר כיעודים שנאמרו ללומדי תורה ונהפוך הוא, לא מפני זה יבעט ותולד בו ח"ו מינות אלא יצדיק הדין עליו ויאמר ה' אמת ודינו דין אמת, והוא אומרו הצור פירוש לשון תוקף וחוזק וזה יגיד אל יד ה' הרודה באדם אף על פי כן תצדיק ותאמר תמים פעלו, זה כנגד מה שרואה את שדרכו למדוד בגסה של טובה ומדדו בדקה, וגמר אומר כי כל דרכיו משפט כלל בזה גם את שדרכו למדוד טובה בדקה ומדדו לו בגסה, כי כל דרכיו משפט כי לא הביא יסורין על הצדיק עד שנתחייב בהם ולא הביא טובה על הרשעים אלא אם זכו לה כפי מעשיהם:

וגמר אומר **אל אמונה** וגו' ואמרו רבותינו ז"ל (ספרי) אל אמונה לשלם לצדיקים צדקתם לעולם הבא ואין עול לשלם לרשעים צדקתם בעולם הזה, והכונה במאמר זה על פי דבריהם שאמרו (שומ"ט ד) בפסוק נתת שמחה בלבי מעת דגנם ותריושם רבו (פסלים ד ט) שאמר דוד כי מעת שראה שלות הרשעים נשא קל וחומר בעצמו ומה לאלו שהם עוברי רצונו כך וכו', והוא אומרו אל אמונה פירוש יצדיק הצדיק אמונת שכרו בה' כשיראה מדת ואין עול שהוא שכר הרשעים שבעולם הזה על מיעוט זכותם:

לדיק ויסקר הוא. פירוש כי האדון ה' צבאות ברא העולם במשפט דכתיב (משלי כ"ט ז) במשפט יעמיד ארץ, ואמרו ז"ל

לעילוי נשמת
הרה"ח ראובן בן הרה"ח ישראל עוזר קליין זצ"ל
נלב"ע בחג השבועות תשע"א